WATAPANA



LITERAIR TIJDSCHRIFT VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

„WATAPANA"

Verschijnt driemaal per jaar.

REDAKTIE

Mevr. G. Pestana
H. Habibe
A. Daal
R. Todd Dandaré
C. de Haseth

SEKRETARIAAT

Prof. Huybersstraat 235
Nijmegen, Holland

ABONNEMENT

Per jaargang *f* 7,— (Ned.)
Voor de Antillen N.A. *f* 4,— (scholieren N.A. *f* 2,50)
Girorekening 1634245 (t.n.v. H. Habibe)

Men kan zich uitsluitend abonneren voor de gehele jaargang.

WATAPANA

jaargang II nummer 6 maart 1970

LITERAIR TIJDSCHRIFT VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

PIERROT

cirkelen, cirkelen doet de eenzaamheid
dans der dwazen
duizelingwekkend
haast verstikkend
en jij beschermt,
jij bent de wortel
van de kleine
        eenzame
        zonnebloem

* *

Rots der struikeling
onbegrip, onwetendheid
U is de rots,
waarover ieder
die niet geloven
noch aanvaarden kan,
struikelen zal.

IK ZOU....

met steentjes willen gooien
met grote en met kleine
precies willen mikken
in de vensters en de ruiten

de wereld op stelten zetten
iedereen op zijn kop
heerlijk ondersteboven
terwijl ik de boel afbreek

dan lekker hard wegrennen
en springen in zee
waar niemand mij zal vinden
getransformeerd in zeemeermin

Myra Römer

DORST

Missisipi en Misouri
de Rijn de Maas de Thames
alle wateren van de wereld
heb ik nu al op

't loopt mij uit de oren
't stroomt mij uit de neus
maar ik blijf met een dorst
die niet te lessen valt

ik wacht nog steeds op jou. . . .

donker de nacht
nat 't water
de rotsen van steen
en jij van mij.

Myra Römer

MUCHILA, promé kolekshón di Hubert Booi

Poko tempo pasá a sali e promé kolekshón di H. Booi, ku ta karga e título di "Muchila".
Muchila ta un palabra mihó konosí entre e biewnan, ku ta traha den kunuku i tambe serka piskadónan. Ta un sorto di sako pa nan hiba algo di kome adén i tambe algún otro kos más, manera kabuja, liña di piska, kuchú, kalbás pa bebe awa, etc.
Den su "Muchila" Booi a hinka sugestivamente algún poesía, kwenta i tradukshón na Papiamento pa presentá grandi i chikito, pa nan "haja un rato di distrakshón i tambe un poko mas apresio pa nos idioma Papyamento".
Nos tin ku bisa, ku además di e "rato di distrakshón", ora nos a lesa e obra, nos a ripará kón magistralmente nos idioma ta ser uzá i estilisá pa Hubert Booi.
Ta meskós ku un hende, ku, despwés di a laba su auto, ta dun'ele un bon simonáis pa para kontemplá orgujosamente kón solo ta hari i kinipí wowo den splendor dje auto.
Asina, tambe, Booi a sinta skaf i saka enkanto fo'i nos idioma. Loke ta meresé nos atenshón espesial ta e kwenta, ku kwa e buki ta habri: "Un pal'i kwihi ta konta su storya". Tanto pa su fasilidat di lesa, komo pa e kontenido i e forma.
Den un forma ku Godfried Bomans sa uza den su "sprookjes" nan Booi a basha su rekwèrdonan di tempo pasá.
Ta un palu di kwihi ta konta, pero ta más ku klaro, ku dje manera èi e autor ke duna nos un bon konseho, un aviso pa nos no destruí naturalesa di Aruba (kòrtamento di palu).
Através di e storia no ta laga di surgi un nostalgia, un dushi rekwèrdo di témponan pasá. Uno-pa-uno, e palu ta relatá nos su sekrétonan: e ke aliviá su konsenshi i konta nos dje kustúmbernan di tempo biew, promé ku nan bin kòrt'é na pida-pida pa nan traha mésanan di dje.
Booi, na un manera chistoso i agradábel, ta mustra nos e bentáhanan, ku su tempo (o di su antepasádonan?) tabatin riba nos tempo di awó. Kwidadosamente é ta skoge su palabranan i temperá e frásenan pa duna e kwenta un tono alegre i burlante. Pa medio di sierto palabra ku un sonido kómiko o palabra ku é mes a inventá, e autor a logra kishikí nos i saka nos simpatía p'e palu di kwihi. Nos ta haja, asina, e impreshón ku e palu ta un bon kontadó di chiste. Por ehèmpel:

> "Nan (mi reysnan) por ta bòw di tera; pero
> nan ta bibo, na tino, no manera hende ku ora bo
> hala tera tapa riba dje, ta rèkèmèntinpas" (pág. 2)
>
> „....nan ta di awó, pero ami ta di tempo di
> kompa-tene-pa-mi-subi" (pág 3)
>
> "Solo? Anochi? Ma hòmber, bo kabés ta na
> waterpas?" (pág. 13)

Ta un téknika konosí, e.o. den obra di Elis Juliana.
Loke, sin duda, tambe ta un mérito di e obra, ta e manera ku Booi ta pone e tenshón krese.
E ta grap nos atenshón, nos interés, i hasi nos "kaweta".
Na página 3, por ehèmpel, e palu di kwihi ta bay konta nos un sekreto. E ta bisa: "hala mas aserka, pasobra mi n'kye tampoko, pa e tunanan, ni kadushi sa loke ami sa...."
Nos ta bira anshá pa tende e sekreto, pero e palu di kwihi ta exigí un poko más di nos pasenshi i ta puntra: "Boso sa kiko, boso n'ta mira e pyedra ku tin un tiki pabow di mi aki?"
Aki tras nos ta spera e gran palabra: "wèl...." pero e pompadó ta sigui ku: "Nò, no esey, esun mas grandi ey. Ey bo ta!" I despwés numa e palabra ta kay: "Wèl, ey bow un papachi byew...." Pero aínda nos no ta tende e sekreto mes, pasobra e autor (sabí!) a introdusí dos orashón relativo, promé ku e kompletá e orashón prinsipal, pa asina e rèk e tenshón más. "Wèl, ey bow un papachi byew, ku tabata yama Peruchi, ku ya a muri hopi tempo kaba, a dera un baul chikito di heru" (p. 4)
I poko más adilanti e autor ta pone un trampa pa nos:
"E parti mas interesante di hentér e storya aki lo ta naturalmente ku Shonnan lo kye *sa*, unda e lugá ta keda ku Peruchi a dera su baul di morokota. Shonnan konosé Makwarima. Sí? Wèl, nèt pariba di kfsflmkost trimpsvf rt, esta laf no, e lèternan a bruha." (p. 5)
Esaki no ta nada más ku un sorto di wega di charada. Nos ta keda ku e sensashón di un hende baliá; nan a tene nos pa sokete!
Di e kwéntanan más kòrtiko "Diaryo di un studyante" (fragmento) a kai más na smak, anke ku e sensashón nostálgiko, ku Booi kier a reflehá den e "fragmento" aki, por a logra más perfekshón, si e no tabatá asina rápido i kòrtiko.
Na mitá dje "fragmento" e narador ta bisa:
"Mi no tabata kye a trasladá mi mente ku muchu velosidat, pa mi no pèrdè e sensashón dushi...."

Pero sin embargo e "velosidat" un dado momento ta haja un "snuk", ku e sensashón no ta krese gradwalmente of poko-poko. Ban purba aklará loke nos ke men.
"Ta manera e hal'i kokonan, ku ta bari e shelu kla i blow ku nan zoyamento, ta saludami ku un "bonbini" afektwoso.
....I den poko ratu.... atami dilanti kas.... tur kos a keda meskos.... e mesun transhe.... e mesun trinitarya, ku awó ta tur na flor kòrá manera ku e kye dòrna su mes pa spera un bishita.... Porta di kas ta habrí...." (p. 36)
Un deskripshón, por sierto, bon i bunita. E frásenan kòrtiko, ku poko punto nan tras, ta sugerí un lentitut di pensamento, rekwèrdonan ku poko-poko ta bòltu bin ariba i ta haya klaridat den memorya dje autor. E "snuk" (mental) ta tuma lugá exaktamente entre e promé frase ("Ta manera.... afektwoso".) i e siguiente kòrtá ("....I den poko ratu.... atami dilanti kas) E paso aki ta rápido, di gòlpi.

Ja nos a kuminsá bai soño dor di e zojamento di pal'i kokonan, i ata e autor ta sakudí nos ku palabranan manera: "den poko ratu" o "atami...."
Lástima, pasobra ta na final é kier a lanta nos fo'i soño.
"Mi kye hala mas aserka ... pero nèt e momento ey, mi ta tende un batimentu duru na porta, nan ta yamami...." (p. 37)
Un di e poémanan mihó lográ den "Muchila" ta, según nos, "Si mi por...." (mira más adilanti na página 8)
E idea di ke drecha mundo i logra un bida mihó (un tema basta transparente den obra di Hubert Booi) a kristalisá aki den poko palabra sensijo i masha natural.
No tin nada den e poema aki ku por ta un indikashón falso di artifisialidat o "ko'i pikete".
Tin hende ku ta kere más balor un komposishón poétiko ta haja, ora nan jen'é ku rima, rima i más rima....
Esei ta baratijo, kos di tempo biew!
Nan ta lubidá ku sin rima tambe nos por penetrá den nos sintimento, den esensha di poesía. Ta klaro, ku rima por duna un komposishón más balor musikal. Nos por experimentá, lesando e vérsonan, un ola o más ola di música, ora e palabranan ta rima. I esaki, hunto ku e ritmo dje vérsonan, ta loke a kontribuí na perfekshón di e poema "Si mi por...." Nota kón e rimanan den e poema akí no ta tuma un lugá dominante, nan no ta rekargá e poema ni dun'ele un tono ridíkulo.
Ta pasobra nan ta bon lokalisá, bon skondí den "interior" di e vérsonan. Of den otro palabra, nan no ta poní na final di kada pòwsa (sesura), sino mèimèi dje frásenan, ku exepshón di e deláster dos vérsonan. Ta meskós ku e palábranan ta rima pa mero kaswalidat.
E lektura fásil (vérsonan kòrtiko), e musikalidat i e sensijés di palabra, indudablemente, a pone e poema akí logra su perfekshón i but'ele habri manera un rosa, den su bejesa natural di tur día....
E poema, ku ta sigui nèt tras di "Si mi por....", pa loke ta toka su balor poétiko, ta "E último Karibe".
Ta un poema, ku pa su tema, ta pertenesé na un konhunto di literatura indianista, ku ta existí na henter Amérika Latina, fo'i Argentina te México.
Nos por bisa, trankil, ku e ta e úniko den su género na nos idioma, o más konkretamente na Aruba, ja ku na Korsow no ta existí e género ei (indianismo).
Den e poema akí Booi ta presentá nos un indján, un rebelde, un guerero, ku no ke bai sirbi komo katibu na otro lugánan.
Un tipo, pwes, enteramente otro ku Lauffer a pinta nos den su poema "Keho di katibu". (Kumbu)
Booi, den su poema, ta destaká e elemento épiko, mientras Lauffer a kwaha lirismo den di dje.
Den su afán romántiko Booi a buska un nota original pa Aruba (kolor lokal) i asina el a jega na identifiká su mes ku un indján: "e último Karibe".

Esnan ku kie hasi e opservashón, ku na Aruba nunka no tabatin Karibe, sino Caiquetío, nos lo ke duna un kalmante; no ta nos intenshón di aserká e poema aki fo'i un punto di bista istóriko, sino simplemente estétiko.
Nos ta nota, ku loke e poeta kier a hasi ta expresá un profundo sintimento di nashonalismo. Den un ambiente kolonial, ora hende ta trata di buska nan mes identidat, sémper nan ta drèi buska un nota típiko dje país, un elemento ku ta mara nan ku nan tera. Den e sirkunstansha akí Booi a sintié sikológikamente mará ku héndenan, ku ja a muri bai pa sémper, pero ku tabatá forma e promé abitántenan dje lugá.
I pa expresá asina su "nashonalismo" e poeta a hasi uso di un rekurso masha frekwente den "Romantisismo" na Latino-Amérika: identifikashón ku un indján. Kón e poeta a pinta nos su protagonista?
Manera un hòmber atlétiko, balente, revolushonario i. . . . jen di idealismo.
E verso: "Ku huña den mi karni, m'a lucha, bringa duru" tin un forsa, por sierto, masha expresivo i é ta e verso, kisás, di más poétiko den henter e poema.
E struktura formal di e poema ta lo siguiente. E poema ta konsistí di 6 estrofa; kada un tin 4 alehandrino. Den e promé kwáter estrófanan nos ta tende stèm di e indján, ku ta desahogá su mes, promé ku nan mat'é. Su stèm ta kulminá den un grito: "Ligami!"
Ku verso 16 ("Awe ta boso dia, mayán nos ta mentá") e poeta ta sugerí e delåster palábranan di su protagonista.
Despwés, den e dos último estrófanan, ta meskós ku e poeta mes ta tuma palabra, pa basha su tema den un sorto di epílogo: e nòmber "Karibe" a keda inmortal!
Atrobe nos ta nota Booi su dominashón di músika.
E promé verso só tin un iregularidat, esta, en bes di tin asento riba di dos, di kwáter i di sèis sílaba di kada hemistikio (kada verso tin dos hemistikio di 7 sílaba), su aséntonan ta kai riba di promé, di kwáter, i di sèis sílaba. Pero esaki no ta ningún estorbo, al kontrario, asina e palabra "ami" ta haja más énfasis i ta destaká kontra e resto di e vérsonan regular.
Nos ke terminá e ensajo akí i expresá nos deseo, ku Hubert Booi lo kie sigui dediká su esfwèrso na kreashón i kultivashón di nos propio literatura, pa asina nos héndenan sigui haja más "rato di distrakshón i tambe un poko más apresio pa nos idioma Papiamento".
Ta más ku klaro, ku e despresio ku algún tabatin o tin aínda pa nos lenga, ta ko'i hende bobo, ku poko-poko ta bai pertenesé na un pasado o, manera e palu di kwihi lo bisa: "Un tempo di KOMPA-TENE-PA-MI-SUBI. . . ."
Pasobra ja nos ta drentando un época más modèrno: época di nos mes identidat!
I Dios sa, ku nos mes lo n'ta presente ariba e día, ku, despwés di un kambio di mentalidat, no pweblo lo haja su konsiensia nashonal, ku Papiamento, t'ei pas nos uz'ele den tur su rekúrsonan expresivo i ku nos literatura no ta "ko'i artista" só, sino propiedat espiritwal di nos lenga, ku nos tur mester konosé i stima.

H. Habibe.

SI MI POR....

Si mi por a alkansá
penetrá
Ku palabranan fekundo
Den Bo alma
Perturbá
I sin sosyego,
lo mi a rosa
un kaminda
mas ainda
den Bo kurason
Pa por planta
e simia
ku un dia
Lo por krese
i bin trese
Fe pa bida
Ku tur hende
aki na mundu
tin mestér pa biba bon
Pa nos bida tin rason.

Hubert Booi

E RAIZ KU NO KE MURI; Guillermo Rosario

Un di e novelistanan más produktivo den nos komunidat ta indudablemente Guillermo Rosario.

Di su óbranan más resiente nan a batisá "E raís ku no ke muri". Madrina tabatá Sonja Garmers, yaya tabatá May Henriquez i padrinu Echi Jesurun.

Señor René Römer a laga shampaña basha riba e buki i a desea esaki hopi éxito den su bida, sperando ku é lo trese hopi alegría den kurasón di pweblo antijano (Amigoe di Curacao, 5 di januari, 1970).

"E raís ku no ke muri" ta e di dos buki ku "Fundashón pa promové literatura di Antillas" a editá (e promé di e seria di "Kadushi" tabatá "In de straten van Tepalka" di Tip Marugg)

Pa e kontenido di "E raíz ku no ke muri", lesa próximo número di WATAPANA....

Dissertatie dr. J. Ph. de Palm

— Het Nederlands op de Curaçaose school — een menselijk boek

„Dr. De Palm wil een geëngageerde wetenschap beoefenen. Hij gaat na wat het Nederlands betekent in de ziel van het Curaçoase kind. Daarom is het proefschrift zo'n menselijk boek geworden". Zo kenschetste prof. dr. C. F. P. Stutterheim „Het Nederlands op de Curaçaose school" van J. Ph. de Palm, bij diens promotie op 18 juni tot doctor in de letteren aan de Rijksuniversiteit te Leiden. De „menselijke" benaderingswijze van de problematiek door dr. De Palm — al dan niet tweeledig onderwijs, d.w.z. al dan niet invoering van het Papyamento bij het Onderwijs op Curaçao — spreekt ook uit één der stellingen: „Terecht heeft Nuijtens in zijn studie gewezen op de wenselijkheid de moderne sociologie bij een linguistisch onderzoek te betrekken (Dr. E. Nuijtens, „De tweetalige mens", Assen 1962)". En inderdaad is het zinvol de onderzoekingen te plaatsen tegen de achtergrond van bijvoorbeeld het acculturatieproces. Dit proces wordt door de Antilliaanse socioloog drs. R. A. Römer in „Ons samenzijn in sociologisch perspectief" aangeduid als het samenspel tussen de Afrikaansgemerkte cultuur van de negergroep en de Europese cultuur van de blanke segmenten. Het acculturatieproces is zover voortgeschreden dat in zekere zin gesproken kan worden van een gemeenschappelijk cultuurbezit; drs. Römer wijst in dit verband op de totstandkoming van een Creoolse cultuur met uitlopers naar Afrika en naar Europa. Niettemin kan gesteld worden dat zich een reactie manifesteert op het Nederlandstalig onderwijs in de Nederlandse Antillen. Dit komt tot uiting in de oprichting — verleden jaar — van de „Movimiento pa promove Papyamento" (de „Beweging voor de bevordering van het gebruik van het Papyamento" evenals bijvoorbeeld de „Stichting voor het Bevorderen en Uitdragen van de eigen Antilliaanse identiteit en Gemeenschapszin". Dr. De Palm gaat tamelijk diep op de sociologische achtergrond in — al wordt niet zo zeer het aspect van de acculturatie belicht — maar hij richt zich verder, vanzelfsprekend, geheel op de afwijkingen van het A.B.N. die in het Curaçaos-Nederlands optreden, op de didaktiek van het Nederlands op de Curaçaose school en op de tweetaligheid. Daarbij is een grote plaats ingeruimd voor het Papyamento, en wel om twee redenen: In de eerste plaats is de invloed ervan op de psyche van het Curaçaose kind bijzonder groot. Ten onrechte is haar bij de ontwikkeling van de verstandelijke vermogens geen rol toebedeeld. In de tweede plaats was het te verwachten dat bij het onderzoek de interferentieverschijnselen de hoofdschotel zouden vormen. Zo stelt dr. De Palm, die in dit verband tegenspreekt dat het Curaçaose kind tweetalig zou zijn. Op Curaçao zijn de kinderen voor het overgrote deel ééntalig. Zij spreken thuis Papyamento. In deze taal worden zij grootgebracht. Het eerste reële kontakt met het Nederlands hebben zij pas wanneer zij de school betreden. De tweetaligheid wordt hun dus opgedrongen, zo verklaart de promovendus nader. Hij benadrukt dat de interesse van een kind alleen kan worden gewekt indien wordt aangesloten bij zijn ervaringen. Hij wordt dan immers in staat gesteld tot expressie van gedachten en gevoelens te komen. Daarnaast moeten volgens dr. De Palm de aard van de leerstof en de juiste dosering ervan met zorg worden bepaald, omdat deze afhankelijk zijn van het ontwikkelingspeil en van het rijpingstempo van het kind. Dr. De Palm nu is van mening

dat de didaktiek op de Curaçaose school zich tot 1954 heeft gekenmerkt door een huiveringwekkende loochening van beide beginselen: Papyamentosprekende kinderen mogen zich op school niet in hun eigen taal uiten en in de vreemde taal — het Nederlands — kunnen zij zich niet uiten omdat zij deze niet voldoende beheersen. Deze toestand kan, volgens Schmidt-Rohr, nervositeit, verwarring en minderwaardigheidsgevoelens ten gevolge hebben en het is zelfs niet uitgesloten, dat er een bepaalde frustratie op kan treden omdat alle begrippen en gedachten immers gebonden zijn aan hun moedertaal, aldus de Neerlandicus. Overigens laat zich het gemis van een officiële spelling voor het Papyamento pijnlijk voelen. Maar er is nog een ander probleem dat diep ingrijpt in de didaktiek van het Nederlands. Het gaat om de kardinale vraag welk Nederlands op school mag of moet worden gebruikt. De beantwoording van deze vraag is afhankelijk van het standpunt dat men inneemt ten opzichte van het Nederlands, met andere woorden, of men bij de eenheid in verscheidenheid de nadruk legt op de eenheid of op de verscheidenheid.

Dr. De Palm is van mening dat, zeker voor de paedagoog, de eenheid moet prevaleren en dat degenen die bij het onderwijs werkzaam zijn de algemene cultuurtaal moeten propageren, en niet het Curaçaos-Nederlands. De school heeft de plicht de vreemde taal zo zuiver mogelijk tot zijn recht te laten komen. Evenmin als een leraar Engels kan toestaan dat een van de Bovenwinden afkomstige leerling de zin „I like the child in the garden" uitspreekt als „Oi loik de tjoild in de gjardin", kan een onderwijzer in zijn Nederlandse taalles tolereren dat er sprake is van „Je abuseert te veel" (Pap. abuzá = misbruik maken) of „Je moet mij niet stroberen" (Pa. stroba = hinderen). Op een Antilliaanse methode die ervoor gezorgd heeft dat het taalonderwijs een verbetering heeft ondergaan, gaat dr. De Palm uitvoerig in: De eerste stap in de goede richting is geweest „De Eerste Stap", die aanpassing aan het Antilliaanse milieu en de aanpassing aan de taalmoeilijkheden doorvoert. Geen schoorsteenvegers zien we aan het werk, geen molenaar maalt er zijn meel, terwijl ook ijsbaan en sneeuwman achterwege blijven. Slechts mensen, dieren, voorwerpen en situaties komen er in voor die de leerlingen van de eerste klasse al in min of meerdere mate bekend zijn en die voor hun gevoelskleur de opmerkzaamheid opwekken. Dr. De Palm zegt evenwel zich niet aan de indruk te kunnen onttrekken dat het onderwijs op Curaçao thans nog in hetzelfde stadium verkeert als het Friese onderwijs vóór de komst van de tweetalige school. Het is zijn overtuiging dat bilinguaal onderwijs ook in de Antillen onvermijdelijk is, indien men wil bereiken dat de Antillianen het Nederlands werkelijk gaan beheersen. Hierbij komt dat door het gebruik van beide talen de samenwerking tussen school en huis gestimuleerd wordt, wat voor de opvoeding onontbeerlijk is. Momenteel is het nog zo dat er een diepe kloof hiertussen bestaat; het zijn twee verschillende werelden waarin het kind zich dagelijks moet bewegen. De overbrugging van deze moeilijkheid moet heilzaam werken op de ontwikkeling van het kind. Daarom komt dr. De Palm ook tot de conclusie in een van zijn stellingen: Het is wenselijk, dat op

Curaçao enkele proefscholen — naar Fries model — in het leven worden geroepen. Hij stelt zich het onderwijs op deze scholen als volgt voor: In de beginklassen zou Papyamento voertaal zijn. Rekenen, lezen en schrijven worden in de moedertaal aangeleerd. Het Nederlands wordt als vak onderwezen en alleen maar gesproken. In de aanvangsklassen is het niet mogelijk gedurende een vol lesuur „Nederlandse les" te geven; zoveel aandacht brengen de kleintjes niet op. Daarom moet er telkens tussen de gewone lessen door enige tijd hiervoor uitgetrokken worden; een versje, een liedje, een spelletje, een verhaaltje dat wordt naverteld, poppekast, later ook het klassegesprek, herhaling van een zojuist gegeven les, een gebeurtenis weergeven in het Nederlands, enz.. Hierbij moeten we erg oppassen, dat werkelijk gedurende de daarvoor uitgetrokken tijd alle aandacht aan dit onderwerp wordt besteed, anders hebben we per slot niet anders gedaan dan de grote stap van milieutaal of officiële voertaal anderhalf à twee jaar uitstellen. Na deze voorbereiding kunnen we aan het eind van het tweede leerjaar een aanvang maken met het gebruik van Nederlands als voertaal, bijvoorbeeld door een Hollands boekje te nemen. In de volgende klassen kan — naar Fries voorbeeld — het Nederlands als voertaal worden gebruikt met handhaving van enkele uren Papyamento. Dr. De Palm acht het inslaan van een nieuwe weg gewenst, ook al omdat de overgang van het actieve Curaçaose leven dat het kind thuis gewend is, naar de vrij statische Nederlandse school wel bijzonder stroef verloopt.

Terwijl in Nederland ruim zestig procent van de tot de eerste klas toegelaten leerlingen „onvertraagd" de zesde klas bereikt, is dit percentage voor de Antillen slechts vier en twintig. Onder de oorzaken van het doubleren staan „taalmoeilijkheden" voorop.
De te volgen weg zal moeilijk begaanbaar zijn. Maar het doel — de harmonische ontwikkeling en opvoeding van het Curaçaose kind — is zo belangrijk dat ik er van overtuigd ben dat de Curaçaose onderwijzeressen en onderwijzers zich bewust van hun roeping, deze zware arbeid niet zullen schuwen.
Aldus besluit dr. De Palm zijn proefschrift „Het Nederlands op de Curaçaose school".

E. R. WOUTERS

Uit „*Neerlandia*"

SIMPEL

Mi ta constata un milagro
E milagro di un amistad,
tan puro y tan sincero,
treciendo simpel felicidad.

Mi ta constata un misterio.
E misterio di un amor,
tan suave y tan humano,
dunando bida mas balor.

Philomena Wong

REFLEKSHON

Kore mucha, kore!
Kwé e barbuleta!
Piki un flor di mondi!
Kore djis pa kore!
Karisyá un bestya!
Bula ovr' i pyedra!
Subi pal'i mata!
Sapatyá dj'alegria!
Larga splendor di solo
Reflektá riba bo rostro!
Kanta ku bos halto!
Larga mundu sa
Kon felis bo ta!

Philomena Wong

MOTIBU

Mi a tene un mucha den mi brasa
i tur desgusto a kita kai.
Tur renkor di mundu
manera un para bula bay.

Un kriatura inosente
a hasimi rekoge
tur momentonan bunita.
A rebiba den mi mente
felisidat ku mi tambe konose.

Mi a sera un mucha den mi brasa.
Batimento di su kurason
a dunami un sintimento straño
pero puro:
amor . . . di un kriatura,
sin egowisma.

Mi a tene un kriatura na su man.
Su sonrisa ku a ekspresa
profundo di su alma puro
swavemente a karisya
mi kurason
i a hasimi, anke pa un momento
lubida,
difisil ku bida ta!

Den un kriatura chiki'
mi a enkontra un poder
ku hende grandi mes no ta posee

Philomena Wong

E DRAGON I E PARA

Un dragon a bula sali
buskunú,
dyabóliko,
feros!

i a bati
grita
sapatyá!

trose rabu
suta tera
pisa shelu,
reboltyá mundu rondoná
trapa i destrosá!

supla kandela
mula djente
morde, gruña
sker....
naturalesa na filingrana
salta,
lora i dray!

spùyt veneno
pika ku lenga
na dos gesplèyt
yanga kurpa monstruoso
kibra,
ranka i machiká
bida rondoná!

Un para
k'a mira
a salba kurpa
bula bay
laga tras
un monstruo
tur djindjá!

Philomena Wong

REMEMBERING A LADY
(Me acuerdo de tí)

No eras tú,
ni tu cuerpo
ni aquella rosa que no se marchita.
Era la imagen
de un amor pasajero.
Era la lluvia
monótona, tranquila,
un movimiento estéril.
Un diminuto estanque
donde empieza — por ventura — la Vida,
¿o es quizás desventura?
Un perderse en un bosque
las caricias — inseguras y dulces —
de unos novios recientes
(Si así fuera la vida,
no ahora, ni nunca ni jamás!)
Era el momento máximo
del amor de dos seres:
un suspiro, una queja,
un viaje hacia otro mundo
(¿Y es verdad que el amor no existe?)
Era el sueño — y soñar es vivir —
de mi vivir despierto
un alba vaga y tierna,
un tiempo en el espacio,
un espacio en el tiempo,
un pensar "te olvidaré" — mañana
y apenas recordar
que "te olvidé" — ayer.

Ramon Todd Dandaré

IX

Fadá di konta
e muchanan a laga anochi
kant'i kaja
mort'i harimento.

Nan a laga tumba
sin memoria
tirando pieda
den anochi
i stréanan
a kibra riba dak.

Bisinja no ta spièrta.

Dios sa na unda
nan a pega den maínta
ku nan wowo pashimá
promé ku sonjo
a drenta bow nan brasa.

XI

M'a mirabo keiro
lat den alameda.

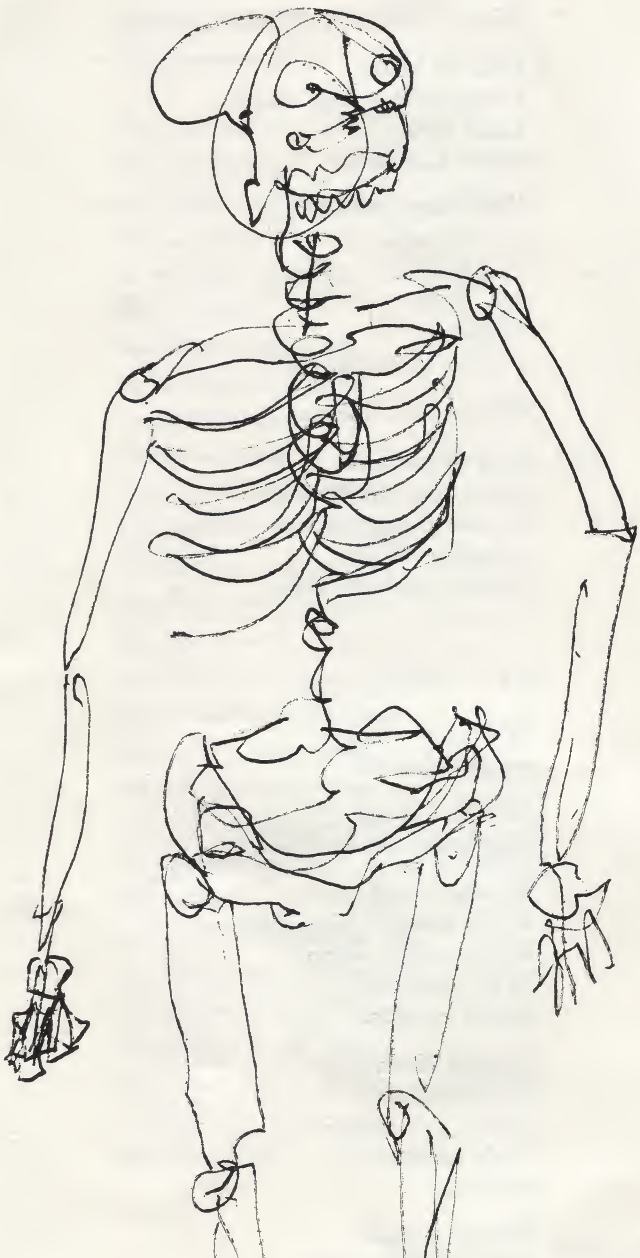
M'a mira atardi
bira hecho den bo boka.

Bo n'por a rei
ku bo kurasón bistí robés
ku mi tabatin dwele
di bo péchonan
henter na flor.

Bo n'ta kòrda
ku m'a mirabo
drenta den anochi
i m'a hibabo
te bo kas

Mi kièr a mishi
ku bo hilchi namorá
i bo shimís a keda
sonjando den mi kara.

P. R. Velasquez



Pentekening van Chris Engels

AAN DE DOOD

I.

ach!
wat zou ik graag nú
langzaam eeuwiglangzaam!
dood willen bloeden in je armen!

II.

de dag is bijna op — versleten —
en ik leef nog
de wekker tikt
de piano speelt
en auto's rijden
morgen misschien
is het anders

III.

"dood" is het woord dat ik zocht
kort maar krachtig
eindeloos
dood naast het leven
"dood" schrijf ik je
als een geheim in ons leven
kort maar krachtig
een boeiend woord
dat "dood"

IV.

er is nog iets dat ik vragen wil
heb je de tijd?
"leef je goed je leven naar de dood?"

stil!
dit is een vraag zonder antwoord
lach maar als je spreken wil
lach maar om de dood
of om je leven
of om de vraag
of om mij.

V.

"dood mij!"
roep ik riep ik
in de zon
een vliegtuig-gebed

"dood me!"
in de kerk
een gouden altaar
een wierrook-priester
een menigte die bidt

"dood me!"
smeek ik in de spiegel
en
zie tranen over zijn wangen glijden.

C. de Haseth

DE SCHOENLAPPER VAN DERTIG MEI

Aan de Brede straat
liggen duizend jaren,
één ervan is arm,
heeft zeventig grijze haren.

Op dag, dat hij zijn vak
uitoefent, omdat de dood hem
niet eist, krijgt de schoenlapper
door zijn nichtje stille spijs.

Hoe leven blaakt in blaren
tot het groen vergeelt
en snijdt zich zilveren snaar
in wat voedsel door een keel.

Daar is geen strand klaarlicht
in halskloppen op de paarden;
er is een eerzame man,
die de schoenen trekt op leest.

Intussen trekt de stoet
aan, die aan de straten preekt,
dat men het rechtvaardig loon
in zijn vlammen schreef.

Maar de vlammen mijden
een oude schoenlapper;
scheve stoel moest ontgelden,
dat hij die dag beleeft.

De schoenen, die niemand
pasten, werden weggestolen
en wat de brand had
uitgespaard,

troffen wij voor zijn
oude ogen
gesmeten op de straat,

vuilnis
de eerste zijstraat
van de Brede straat
in Otrabanda.

Luc Tournier

UN BIAHA MAS ORTOGRAFIA DI PAPIAMENTO

Den e revista antijano "RUKU" di januari 1970 nos a sera konosí ku e ortografía, ku Drs. Raúl Römer a presentá den un disertashón, tení na Aruba, na luna di augustus 1968.
"RUKU" ta komentá ku "é tin hopi apresyo pa e proposishón di e ortografía akí di Sr. Römer, manera el a ser kompilá for di un konferensha na Ruba pa Sr. Ito Tromp, anke ku e por a tene según nos algu mas kwenta ku etimología".
E revista akí, dirigí pa Frank Martinus, ta haja un ortografía pa Papiamento nesesario, pero é tá kontra e "manera diktatorial", ku menernan di skol (revista "CACHU") ta pidi pa gobièrno aseptá e ortografía di Römer.
Anke nos no ta haja ku un ortografía mester tene kwenta ku etimología (estudio di origen di palabranan), nos tambe ta di opinión, ku no por kore tuma un desishón asina pa loko i aseptá un ortografía ku solamente *un* persona a introdusí. Ta lógiko i natural ku mester konsultá otro expertonan riba tereno di Papiamento.
A puntra lingwístanan manera Antoine J. Maduro, Enrique Goilo, Luis H. Daal, Jules de Palm kaba, kiko nan ta pensa di e ortografía di Raúl Römer?
I kon ta para ku tur e persónanan, ku día-adén día-afó ta dediká nan esfwèrso na kreashón di literatura di Antillas?
Ja sa kaba, kiko Pierre Lauffer, Elis Juliana, Hubert Booi, Guillermo Rosario, May Henriquez, etc. ta opiná en kwanto e ortografía akí?
Antó, ta kón Shon Mener di skol ("CACHU") por exigí pa aseptá e ortografía?
Ortografía tá un asunto di NOS tur, no tá kos di *un* persona só, sino é ta toka henter nos pweblo.
Tá p'esei, tambe, día ku Luis H. Daal a tuma e inisiativa pa lanta un komishón ("Fo'i hopi, un só") pa studia posibilidatnan di un ortografía uniforme pa Papiamento, el a kòrda ku tin más hende, ku ta papia i skirbi e idioma akí. A pensa riba héndenan manera Antoine Maduro, Guillermo Rosario, May Henriquez, Pierre Lauffer, Enrique Goilo, Nicolás Piña, Tirso Sprockel, Tuyuchi Leito, Elis Juliana i hopi mas hende kapábel pa tuma parti den e "Komishón". E nòmber ta papia pa su mes: "fo'i hopi, *un só*". Ta esei ta e manera di traha den un pweblo demokrátiko!
Na aña 1950 "SIMADAN" a publiká un ensajo chikito di W. M. Hoyer, ku ta trata riba ortografía di Papiamento.
E òwtor ta exponé ku "ortografía empleá na composición di e obranan (publiká na Corsow na 1849, 1851 i 1853) tabatá puramente fonética, tumando como base alfabeto holandés; palabranan tabatá skirbí na manera cu un holandes por a leza: "awoor", "bees", "miera", "moetsjoe", "poeëblo", etc.
Hoyer ta splika, ku "ta preferíbel nos adoptá un ortografía ku tin pa base alfabeto spañó, komo ta di e idioma aki lo mester tuma e palabranan ku falta na Papiamento".
Den Hoyer su manera di pensa nos ta nota un sorto di kontradikshón, pasobra mientras é ta abogá pa un eskritura fonétiko, é ta sugerí pa sigui alfabèt spañó, ku no ta reflehá pronunsiashón di e idioma ei fonétikamente.
E zonido, o mihó bisá, e fonema *K* (velar oklusivo sordo), por ehèmpel, ta wórdu

representá na spañó tin biaha pa e signo C (casa), otro biaha pa e signo QU (queso) i algún biaha pa e signo K (kilo).
Mientras e signo K ta wòrdu uzá internashonalmente pa representá *fonétikamente* e fonema velar oklusivo sordo (zonido K), spañó ta uza tres diferente signo pa reflehá e mes fonema ei.
Asina ta, si ke uza un sistema fonétiko, no por tuma komo base alfabèt spañó.
Loke mester hasi ta, buska un sistema alfabétiko adekwado, adaptá na pronunsiashón di Papiamento mes.
Na página 19 di su ”Rapòrt final” e komishón ”Fo'i hopi, un só” ta papia di e *propio personalidat* di kada idioma. Ata 'kí loke mester tene kwenta kuné: Papiamento tambe tin su propio personalidat!
Nos a nutri nos lenga ku palabranan prestá fo'i otro idioma (un fenómeno normal den evolushón di *tur* idioma), pero nan a bira Papiamento, pasobra nos a adaptá nan na NOS manera di pronunsiá. Si spañó ta bisa ”kabesa” i ta skirbi ”cabeza”, su kwenta!
Si na Kastilia nan ta pronunsiá ”kombersathión” (TH inglés), mientras ta „conversación” nan ta skirbi, nan asunto!
Si inglés ke bisa ”nèvermaind” i ta skirbi ”never mind”, no ta nos problema.
Papiamento ta bisa ”kabés”, ”kombersashón” (SH inglés), ”lebumai” i ta skirbi e palabranan manera ta pronunsiá nan. I no manera algún hende: 'cabez”, ”conversación”, ”never mind”.
Un ortografía no ta pa mustra di ki idioma un palabra ta derivá, sino simplemente pa mustra ta kon mester pronunsiá e palabra.
Maske kon halto hende ke bula pa bisa ku mester skirbi ”stoel” i ”boeki”, pasobra tá di hulandés e palabranan ei tá tumá, nos ta sigui skirbi trankilo ”stul” i ”buki”, meskós ku nos ta skirbi ”Aruba”, ”lus”, ”krus”, ”sambuja” ku ”U”.
Asina tambe nos ta skirbi ”kuki”, ”sunchi”, in secula seculorum. . . .
Ora nos tende, por ehèmpel, e fonema S (frikativo sordo), no tin mester di puntra ta di unda e palabra ta bini. Ta skirbi ”S” i tur kenshi a kaba. P'esei: ”sapato”, ”serbés”, ”sikología”, ”sinsero” etc.
Loke sí nos no ta komprondé ta e manera ku e ”komishón” ta proponé pa skirbi ”papia”, ”balia”, ”serio”, ”rèi”, ”rèina”, ”kaimán”, ”tamarèin”, etc.
Nos sa ku e ”i” den e palabranan aki no ta un vokal, sino un semi-konsonante (papia) i un semi-vokal (rèina). Sin embargo, nos no ta haja nesesario pa hinka sabiduría den un ortografía i skirbi ”papja”, ”balja”, ”serjo”, ”rèj”, ”rèjna”, ”kajmán”, ”tamarèjn”, etc. Niún hende lo n'pensa pa pronunsiá ”papia”, ”balia”, ku *tres* sílaba (pa-pi-a, ba-li-a).
Ora ku mester pronunsiá e ”i”, (den kombinashón ku un otro vokal) komo un vokal kompleto, anto masha fásil por pone un asento riba dje, manera e ”komishón” tambe ta hasi.
Ehèmpel: ortografía, patía, alegría, puítu, ruína, maíshi, etc.

E ortografía di R. Römer ta kompliká e asunto un poko más i ke skirbi "papya", "balya", etc.
E introdukshón di un "y" (yod) pa mustra ku nos tin keber ku un semi konsonante o semi-*vokal* no ta parse nos un "simplifikashón, sino un "komplikashón".
Si nos no ta uza un taipráiter (kwanto hende ta skirbi karta na taipráiter?), anto e skirbimento di "myentras", "obligatoryo", "silensyo", "yubyoso" ku "y" ta kansa nos más ku e ta fasilitá nos trabòw, pasobra en bes di skirbi un "i" só, mester pega un "j" su tras tambe ("y" ta kasi un kombinashón di "i" ku "j").
Loke nos mester ta un ortografía *fásil* i *práktiko,* i no un sistema sientífiko i difísil djis pa saka pikete....
E introdukshón di un "w" (wau) pa reflehá e zonido di "u" den diptongo ("despwés", "kwantu") sí tin motibo!
Ban purba aklará e punto aki. Nos ta nota, ku den e alfabèt di Raúl Römer tin *dos* diferente "g", esta uno pa e fonema velar oklusivo sonoro (por ehèmpel "gala") i otro pa e fonema velar frikativo sordo ("giro"). (RUKU, pág. 25).
Uno ta skirbí normal i e otro kursivo. Pero ta kon nos mester hasi distinshón ora nos ta skirbiendo na man?
Den su "Muchila" nos ta ripará ku Hubert Booi ta distinguí un i otro pa medio di un strepi, ku é ta pone bòw di e "g" frikativo sordo. ("gala", pero "giro")
Ta pakiko hende ta kere ku tur kos "nobo" mester ta bon i loke ta "biew" mester ta malo?
Nos no por sigui hasi uzo di e "invento" di spañó, ku ta djis pega un "u" tras di e "g" pa hasiele bira oklusivo sonoro dilanti di "e" o di "i"? (manera "Fo'i hopi, un só" tambe ta proponé?).
No ta parse nos nada práktiko, si kada bes ku nos ke skirbi un "g" oklusivo sonoro, mester "manda e mashín bèk" pa pone un strepi bòw di e "g" ku nos a kaba di taip. Masha trankilo asina nos por skirbi: "gigante", "exagerá", "privilegio", pero "sigui", "guera", "portugués", etc.
Awor ta lanta e pregunta, ta kon mester skirbi na papiamentu e palabranan, ku na spañó ta: "vergüenza", "ungüento", "lingüista", etc., ja ku nos ta uza e signo "ü" kaba pa representá na papiamentu e zonido (fonema) hulandés den palabranan manera "stuur", "huur", "zuur"; na papiamentu: "stür", "hür", "zür". Awor nos tin un motibu pa akudí na fonétika: no kore kambia si n'tin mester!!!
I si nos disidí di skirbi "bèrgwensa", "ungwento", "lingwista", etc. nos por sigui konsekwentemente i skirbi tambe: "kwida", "mwébel", "kaswal", "swèrtè", "rewnión", "kòwsa", "òwtor", etc.
Ta más ku klaro, ku konsekwensha tambe tin un límite. Pa nos parti, no tin mester di jega asina lew i skirbi "Beneswela" i "Djamajka" en bes di "Venezuela" i "Jamaica". Konsekwensha no tin mester di tira nos den sirko tampoko pa hunga pajaso!
"RUKU" ta opservá, además, ku "e reglanan di aksento aki ta parse nos demasiado

sientífiko di manera ku pa hasi un bon uso di aksento un hende ku kier skirbi papyamento lo mester ta kasi un lingwista e mes i esaki nunka no por ta intenshón di un ortografía" (papiando riba ortografía di R. Römer).

Anke nos sa, ku un hende no tin mester di ta lingwista pa por ripará riba kwa sílaba di un palabra e asento ta kai, nos ta haja, ku un ortografía, berdat, no mester kompliká, sino simplifiká i fasilitá nos trabòw.

Ta pa e motibo ei nos no ta mira ningún forsa konvinsente den un dje réglanan di e ortografía di R. Römer:

"Palabranan di dos o más sílaba ku tin prominensya riba último sílaba, i ku ta terminá ku "-er" i "-el", sí ta haya asento agudo skirbí" (RUKU, jan. 1970, pág. 25).

Maske kwanto nos lubidá di pone asento ariba e "e" di "haber", "poder", "plaser", "papel", tòh nos ta sigui pronunsiá e palabranan aki normalmente, esta ku asento ariba deláster sílaba. E "regla" akí ta pará den nos kaminda i pa nos no trompiká, laga nos skep'é.

Otro kos tá e aséntonan pa kambia un vokal, o mihó bisá pa mustra ku mester artikulá sierto vokal más habrí.

Ehèmpel: "sker" tá un verbo (hulandés: "scheuren") i "skèr" tá un sustantivo. E promé "e" ta será i e di dos ta habrí.

E palabra "stof" ku vokal será tin otro nifikashón ku "stòf" ku vokal habrí. Si nos pronunsiá e palabra "lechi" ku un "e" habrí, nos ta papia di enteramente otro kos ku "lechi" ku "e" será.

Pa hasi un bon distinshón entre un i otro nos por pone un "accent grave" (`) ariba e vokal habrí.

Asina tambe nos ta pone un "accent grave" ariba e "u" di e palabranan hulandés manera "brug", "suf", "bus", "kruk", pa distinguié di e "u" di "skur", "tur", "Aruba", etc. Nos no tin mester di ta lingwista, esei sigur ku nò!

Pero mester realisá, ku e ortografía di "Fo'i hopi, un so" i esún di R. Römer a ser presentá pa juda nos jega na un manera uniforme di skirbi Papiamento.

Komentárionan emoshonal manera: "Pero nan a kambia i hasi Papiamento mahós!" i otro manera "Ja nos tin ortografía kaba!" ta disparati i ko'i mucha chikito.

Laga nos sera nos kurasón un poko mas den nos man i habri nos sintí pa enfrentá e trabòwnan akí *krítikamente.*

Día ku un di nan ser aseptá (no tin gran diferensha entre nan dos) anto tur doló di kabés a kaba....

Ta klaro, awó falta pa nos siñ'ele: "La buena ortografía, como la buena pronunciación, es un conjunto de hábitos que no se adquieren más que con el ejercicio" (Gili Gaya).

"RUKU" ta terminá su komentario ku: "Nos Antijanonan mester stop di stima nos idioma i nos tera ku boka so poko i kuminsá hasi algu pa nan...."

"Fo'i hopi, un só" a dediká su trabòw i su esfwèrso pa reuní kasi tur djaluna, fo'i luna di mèi te október di 1960, kompilá su "Rapòrt final" i present'é na gobièrno

na aña 1961 (kasi 9 aña pasá!).
Gobièrno Sentral (Fòrti) i gobièrno insular (Skalo), Staten, Huvùrnùr, Obispo, Raad van Advies, Presidènt di Hòf, tur e 33 héndenan ku a ser invitá pa forma e "komishón", etc., *tur* a haja un ehemplar di e rapòrt akí.... nwebe aña pasá, según presidente di e Komishón a informá nos.
E Komishón akí a rekomendá pa gobièrno sentral forma un komishón pa studia e rapòrt ei i uz'é komo "werkstuk" pa jega na algo definitivo. El a sugerí *nwebe nòmber konkreto* di antijánonan, ku a okupá nan ku asunto di papiamentu!
Awe nos ta bibando den 1970 i papiamtu no tin su ortografía *ofisial* aínda. Pweblo no sa ta kon ta skirbi su *mes* idioma.
Ta kende mester kuminsá hasi algo????
Den su resolushón di desèmber último pasá, "Fundashón Identidat Antillano" ta pidi òwtoridatnan atenshón pa algún punto di suma importansha. Entre otro nan ta exponé, ku "het meest belangrijke expressie-middel voor Aruba, Bonaire en Curaçao de Papiamentse taal is. Het is daarom van belang dat de studie van het Papiamento bevorderd wordt en het proces ter aanvaarding van een officiële ortografie versneld wordt".
E "proces" ta bai kumpli su di dos lustro....
No ta birando tempo, Grandinan? Aseptá pa kaba, pero *demokrátikamente!*

H. Habibe.

OVER DE OORSPRONG EN DE ONTWIKKELING VAN HET PAPIAMENTO

In de nummers 2, 3 en 4 van *Watapana* hebben wij de artikelenreeks van Dr. H. L. A. van Wijk over de oorsprong en ontwikkeling van het Papiamento gepubliceerd (in het Spaans), gevolgd door een korte samenvatting in het Nederlands.
Naar aanleiding hiervan heeft de Heer Antoine J. Maduro *) enkele opmerkingen gemaakt, die wij in het vorige nummer hebben opgenomen. Aangezien het "stuk" in het Papiamento gesteld was en wij de Nederlandstaligen onder U dit niet willen onthouden, geven wij hier daarvan een resumè in het Nederlands.
De Heer Maduro wijst er op, dat toen hij zijn werk "Papiamentu, Origen i formashón" geschreven had (1965), hij nog niet op de hoogte was van het artikel van Dr. Van Wijk, dat voor het eerst gepubliceerd werd in 1958, zeven jaar eerder.
Dat is dan ook de reden, schrijft Maduro, waarom hij in zijn werk niet gereageerd had op de mening van Dr. Van Wijk, die zoals wij gezien hebben, de Portugese oorsprong van het Papiamento volgens een taal-historische methode tracht te verklaren.
Maduro's eerste opmerking betreft het feit, dat Dr. Van Wijk in zijn artikel stelt, dat de aangevoerde slaven zich van een Guinees-Portugees hebben bediend, dat vanaf het midden van de XVe eeuw aan de Westkust van Afrika een internationale verkeerstaal was.
Het is een grote fout, aldus Maduro, te beweren dat de Afrikanen aan de gehele Afrikaanse kust, van de Senegal-rivier in het noorden tot aan de haven van Angola in het zuiden (6434 km.) een verbasterde Portugees spraken. Het is duidelijk, dat slechts diegenen, die zich met de slavenhandel bezighielden, van dat geradbraakte Portugees gebruik maakten.
De "koopwaar" zelf had er geen behoefte aan een vreemde taal te kennen. Die was er om verkocht te worden en niet om andere talen te leren of om een babbeltje te houden.
Het lange verblijf van de negers aan de kust, alvorens zij verkocht werden, is volgens de Heer Maduro ook niet juist, want de historische feiten zijn, dat de schepen dikwijls juist door het gebrek aan "koopwaar" opgehouden werden.

---

*) Antilliaanse linguïst, geboren 20-8-1909 (Aruba). Wijdt zich aan de studie van het Papiamento sinds 1950. Van ijn hand verscheen een tiental werken over deze taal en de geschiedenis van Curaáao.
Enkele van deze werken zijn:
1) Ensayo pa yega na un Ortografía Uniforme pa nos Papiamentu (1953)
2) Páginanan Pretu di Nos Historia (1961)
3) Papiamentu — Origen i Formashón (1965)
In 1969 is de Emancipatie-prijs aan de Heer Antoine Maduro toegekend "voor diens nimmer aflatende ijver voor het behoud van de zuiverheid van het Papiamentu, dat de culturele uiting bij uitstek is van ons volk". De jury heeft zijn advies in het bijzonder gegrond op de publikatie "Proverbio-, Refran-, Dicho i Expreshonnan Papiamentu i nan Nificashón na Ulandés" welke in 1967 verscheen.

Maduro verwijst in dit verband naar ”EL NEGRO EN LAS AMERICAS — ESCLAVO Y CIUDADANO” van Frank Tannenbaum (1968, pág. 33).
Tegen de veronderstelling van Dr. Van Wijk, dat de slaven het neger-Portugees uit Afrika naar Curaçao meegebracht hebben en dat hier de ontwikkeling daarvan het Papiamento zou hebben doen ontstaan, heeft de Heer Maduro dus stellig bezwaar. Hij zegt: Ik wens dat Dr. Van Wijk aan de hand van betrouwbare bronnen uit die tijd illustreert hetgeen hij daar beweert.
De Heer Maduro besluit met het aanhalen van drie werken om zijn mening te staven, nl. dat de negerslaven slechts hun eigen dialect kenden toen ze in de West aankwamen.

1. HISTORIA DE LA ESCLAVITUD NEGRA EN PUERTO RICO (1493-1890); Dr. Luis M. Díaz Soler: ”De modo que al iniciarse la introducción en Puerto Rico de elemento africano, *los negros no se entendían entre ellos, porque hablaban distintos dialectos.*” (M.a.w. toen men begon met het invoeren van de negerslaven in Puerto Rico, konden dezen elkaar onderling niet verstaan, omdat ze een verschillend dialect spraken. vert. red.)

2. PHILOLOGIE CREOLE; Jules Faine (Port-au-Prince, 1937, pág. 3):
„. . . et qu'ensuite, ces individus, recrutés sur de vastes régions d'Afrique, dispersés dans tous les sens à leur arrivée en Amérique et *parlant une multitude de dialectes divers*, étaient le plus souvent *incapables de se comprendre entre eux.*”

3. JAMAICA TALK; Frederic G. Cassidy (pág. 17)
”As Leslie wrote in 1739: ”The Slaves are brought from several places in Guiney, which are different from one another in language, and consequently, *they can't converse freely*”.

En Leslie schreef dat in 1739, voegt de Heer Maduro eraan toe. Hij was een ooggetuige!
Gaarne zou ik nu willen zien, dat Dr. Van Wijk passages uit boeken aanhaalt, waaruit blijkt dat de slaven, die naar de West zijn gebracht, afro-Portugees spraken. Ik wil een overtuigend bewijs hebben.
Met deze woorden eindigt de Heer Maduro zijn betoog.

(Dr. Van Wijk's reactie publiceren wij in het volgende nummer)

WEEK-END DI ESTUDIO

Een bundel lezingen, die in het Papiamento gehouden werden op initiatief van de „Fundashón Identidad Antiyano" (April 1969)

Het boekwerk werd in een slappe kaft gebonden en zeer smaakvol uitgevoerd. De verkoopprijs bedraagt N.A. fl. 3,50 terwijl voor opzending per zeepost N.A. fl. 0,25 in rekening wordt gebracht. Verkrijgbaar bij Boekhandel Salas op Curaçao.